



Loka Brunnns historia

I århundrade har folk, pilgrimer och bergsmän kommit genom skogen till Loka Brunn i Bergslagen. De kom hit för att dricka sig starka och friska ur den välgörande källan. De kom i smyg under långa sommarkvällar, i synnerhet vid midsommar. Detta var långt innan det blev ”inne” och fint att synas vid kurorter och hälsobrunnar. Loka Brunnns källa var redan på medeltiden en omtyckt rastplats för pilgrimer på väg till det heliga Nidaros, d.v.s. Trondheim.

Historierna om det mineralrika källvattnet och den svarta gyttjan vid Loka Brunn spreds runt byarna. Rika bergsmän byggde efterhand egna små stugor i närheten av den fantastiska brunnen. Ett helt samhälle växte upp, som levde under sommaren och stod öde under vintern.

De svenska sjukvårdsresurserna var små under 1600-talet.

Ryktet om kontinentens berömda kurorter spred sig dock bland de förmögna i landet och badresor till Karlsbad, Selters, Aachen och Spa blev allt vanligare. Trots att bara ett litet fåtal hade de ekonomiska möjligheterna till sådana resor ansågs alltför mycket pengar flyta ut ur landet. Det var därför ett både medicinskt och nationalekonomiskt intresse att leta upp mineralkällor i Sverige för att kring dessa kunna organisera en inhemsk hälsovård.

Den första kurorten, Medevi Brunn, startades av den berömde läkaren och kemisten Urban Hjärne år 1678. Omedelbart efter sekelskiftet öppnades ytterligare kurorter som Sätra Brunn 1707, Norrköping 1702 och Söderköping 1719. Andra följde efter.

De kontinentala behandlingsmetoderna tillämpades i stor utsträckning vid de nya svenska kurorterna, men källorna hade också tillskrivits rent magiska krafter.

Källan i Loka hade redan under 1600-talet använts som hälsokälla och 1720 började den egentliga kurortsverksamheten. Kung Fredrik I sänder sin livmedicus Magnus Brommel till Loka för att analysera vattnet. År 1726 utnämndes den förste brunnläkaren, doktor Eric Victorin.

Den store vetenskapsmannen Carl von Linné gästade Loka Brunn under sin Västgötaresa, 1746, och skriver en rapport och lovordar källans vatten.

Den 3 oktober 1759 fick Loka Brunn sina kungliga privilegier, vilket bl. a innebar att lokala ordningsregler upprättas, som genom den egna domsrätten kunde hållas vid makt.

Således fick brunngästerna böta om de t.ex. försummade gudstjänsterna eller förolämpade annan brunngäst. Vidare fick vapen inte bäras och kortspel var förbjudet under gudstjänsttiden och efter kl. 21.00 på kvällen. Dessa 28 brunnsregler kom att gälla fram till 1844.

Vid mitten av 1700-talet hade Hattpartiets medlemmar börjat samlas sommartid på Medevi Brunn. Detta gjorde att Mössorna inte kunde hålla till där.

Kung Adolf Fredrik hade under flera år lidit av en besvärlig migrän och när det blev aktuellt för honom att besöka en kurort valde man därför Loka Brunn. Hit kom kungafamiljen den 2 juli 1761 med ett stort följe. Gästgivaregården i Fellingsbro, strax öster om Örebro, fick uppåda 280 hästar. Det var kungen, drottning Lovisa Ulrika och deras barn, hovets tjänstemän, uppässare,

hantverkare och delar av regeringen som ingick i följet. Den 4 juli hålls i Loka en konselj om kungens hälsa och vistelse på brunnen. Kungen ”drack brunn”, fick kalla bad och vidare gyttjeinpackningar på huvudet och efter två veckors vistelse hade majestätet befriats från huvudvärken och återvände till Stockholm för att återkomma sommaren därpå.

Gustav III hade redan som kronprins besökt Loka tillsammans med sina föräldrar men återkom fem gånger som vuxen. Bl.a. tillsammans med de ledande i Mösspartiet som stödde kungen i de politiska strider som kännetecknar hans tid som kung. Inpackningarna och den s.k. tvålmassagen tycks ha haft ett gott inflytande på kungens känsliga och asteniska natur samt även på hans tachycardi-anfall.

Under 1800-talet fortsatte utbyggnaden av anläggningen, dels med lokaler för behandlingar och sällskapsliv, dels med bostadshus. Dessa byggdes oftast av enskilda personer för privatbruk. Gästerna var i huvudsak förmögna ämbetsmän, adliga eller godsägare, men allmoge från trakten och fattiga togs emot i mån av utrymme. De var emellertid helt beroende av de betalande brunngästernas välvilja när det gällde att få ”dricka brunn” eller att få behandlingar. Det senare utvecklades allt mer och så småningom försköts tyngdpunkten från vattendrickandet om 4-6 liter brunnsvatten dagligen till bad av olika slag och massage. Vid Loka Brunn kom särskilt gyttjeinpackningarna och tvålmassagen att bli berömda och flitigt använda. Under de första årtiondena av 1900-talet drabbades Loka emellertid av sjunkande antal kurortsgäster, men tack vare de medel som tillfördes brunnen från pensionsstyrelsen kunde besöksiffrorna ökas och brunnen moderniserades.

Den världsberömda sångerskan Christina Nilsson, gift de Casa Miranda, gästade Loka Brunn under fem somrar, bl.a. 1908. Hennes besök var minnesvärda och omtalade eftersom hon sjöng för brunngästerna. Kristina-dagen, 24 juli, firas även idag.

1944 bildades en stiftelse, sorterande under hovmarskalksämberet, som skulle tillvarata brunnsens ekonomi. Under samma år skedde även en modernisering av behandlingsmetoderna. Detta ledde till att ett gott samarbete med landstingen i Örebro län och Värmlands län, som kom att svara för en stor del av remisserna till kurortsvistelsen. Stiftelsen heter Kungliga Gyttjebad och Brunnsanstalten Loka.

Fram till 1976 drevs Loka Brunn enligt gammal modell med verksamhet enbart under sommaren för rehabilitering och traditionellt kurortsliv. Man delade in sommaren i tre perioder som sammanföll månadsvis juni, juli och augusti.

Anläggningens 54 fastigheter från 1700-talet och fram till idag har sedan 1980 genomgått omfattande upprustningar.

Sedan 2007 ägs och drivs Loka Brunn av familjen Spendrup. Under dessa år har investeringar och renoveringar av brunnen skett i omfattande etapper med vikten på att modernisera Loka Brunn och samtidigt behålla våra anor och själ av att vara kurort.

Vi hälsar er varmt välkomna till Loka Brunn och hoppas att ni kommer att trivas hos oss!



LOKA BRUNN